

VPLYV PRIAMEJ VOĽBY NA ÚSTAVNÉ POSTAVENIE PREZIDENTA REPUBLIKY NA SLOVENSKU

MARIÁN GIBA*

Hlava štátu v demokratickej parlamentnej forme vlády nebýva najdôležitejším aktérom štátnej politiky a jej ústavné právomoci tomu v zásade zodpovedajú. Preto je v tomto systéme priama voľba skôr neobvyklá a hlava štátu sa kreuje buď nepriamou voľbou, ak ide o parlamentnú republiku, alebo dedením, čo je prípad parlamentnej monarchie.

V duchu európskych tradícií osvietenstva a minulých dvoch storočí je priama voľba zdrojom najvyššej možnej legitimacy: sám ľud, v pozícii suveréna, rozhoduje o obsadení funkcie alebo zložení orgánu. Vzhľadom na slabé právomoci hlavy štátu v parlamentnej forme vlády nie je priama voľba nutná, napriek tomu sa v mnohých ústavných systémoch presadila. Slovensko sa tiež radí medzi štáty, ktoré nahradili nepriamu voľbu prezidenta republiky priamou.

V snahe analyzovať a zhodnotiť príčiny a dôsledky zavedenia priamej voľby prezidenta republiky na Slovensku bude užitočné najskôr pripomenúť pôvodnú ústavnú úpravu voľby prezidenta republiky (1), a tiež historický kontext zavedenia priamej voľby (2). Následne sa v rámci skúmania platnej právnej úpravy bude treba zaoberať otázkou pasívneho volebného práva a spôsobom navrhovania kandidátov (3), a tiež volebným systémom a kontrolou volieb (5). Napokon príde na rad rozbor právomocí a zodpovednosti prezidenta republiky (6) a najmä celkové zhodnotenie súčasného systému v porovnaní s minulým (7).

1. PÔVODNÁ ÚSTAVNÁ ÚPRAVA VOĽBY PREZIDENTA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. zo dňa 1. septembra 1992 vznikla v podmienkach československej federácie po vyše siedmich desaťročiach spoločnej československej štátnosti. Z tohto pohľadu je úplne prirodzené, že v Ústave bolo badať veľmi silnú materiálnu kontinuitu s československým ústavným právom,

* Autor je odborným asistentom na Katedre ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Je absolventom Právnickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe. V roku 2010 úspešne obhájil doktorskú dizertačnú prácu na Univerzite Panthéon-Assas v Paríži, ktorú spracoval súčasne na Právnickej fakulte UK v Bratislave.

i keď formálne o tom zmienka v preambule chýbala. Pri úprave postavenia prezidenta republiky sa táto kontinuita prejavila obzvlášť výrazne, nakoľko určitá časť ustanovení bola takmer doslovne prevzatá už z prvej československej Ústavy z roku 1920. Nejde tu len o systematické (a v roku 1992 už nesystémové) zaradenie prezidenta do jednej hlavy spolu s vládou v rámci výkonnej moci, ale napríklad aj o právo zúčastňovať sa na schôdzach vlády a predsedáť jej, ktoré pôvodný ústavný text z roku 1992 prezidentovi republiky dával.¹ V neposlednom rade však v duchu československých tradícií bola zachovaná nepriama voľba hlavy štátu, a to výlučne prostredníctvom parlamentu, čo bolo prejavom kontinuity so všetkými ústavami, ktoré na Slovensku od roku 1918 platili.

Pretože sa Slovensko v roku 1992 rozhodlo pre jednokomorový parlament, pri voľbe prezidenta republiky neprichádzala do úvahy nijaká súčinnosť medzi snemovňami a voľba bola výlučne rukách Národnej rady Slovenskej republiky. Jej základný princíp obsahovala Ústava v pôvodnom článku 101 ods. 2 a 3. Z týchto ustanovení vyplývalo, že prezidenta republiky volí Národná rada v tajnom hlasovaní na päť rokov a že na jeho zvolenie je potrebná trojpäťtinová väčšina hlasov všetkých poslancov. Ústava neupravovala žiadne fázy voľby hlavy štátu, v ktorých by sa postupne zužoval okruh kandidátov, prípadne znižovala väčšina potrebná na zvolenie. Pri celkovej počte 150 poslancov to znamenalo, že na zvolenie prezidenta republiky bol za každých okolností nutný súhlas najmenej 90 poslancov parlamentu, čo na Slovensku bola (a do súčasnosti je) zároveň aj väčšina potrebná na zmenu Ústavy.

Z právneho a technického hľadiska sa tento systém voľby prezidenta republiky na prvý pohľad mohol javiť ako jednoduchý. Z hľadiska praktického sa však hneď na začiatku ukázalo, že dosiahnutie trojpäťtinovej väčšiny môže byť veľkým problémom,² a rovnako sa to javí aj s odstupom času.³ Zavedenie priamej voľby hlavy štátu teda bolo na jednej strane východiskom z núdze, na strane druhej však bolo podmienené mimoriadne zložitou politickou situáciou. Nie je cieľom tohto príspevku skúmať politické dianie na Slovensku v druhej polovici 90-tych rokov, no v rámci objasnenia kontextu, ktorý viedol ku zmene ústavnej úpravy voľby prezidenta republiky, je nutné určité okolnosti v skratke pripomenúť.

2. HISTORICKÝ KONTEXT ZAVEDENIA PRIAMEJ VOĽBY

Myšlienka priamej voľby prezidenta republiky sa prvýkrát objavila začiatkom roku 1997, teda približne rok pred uplynutím funkčného obdobia prezidenta Michala Kováča, ktorý sa postupom času dostal do veľmi ostrých politických sporov

¹ Ústava SR, čl. 102 písm. r) v pôvodnom znení. Zhodné ustanovenie obsahoval § 82 Ústavnej listiny ČSR z roku 1920.

² Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993 sa prezidenta podarilo zvoliť až na druhý pokus: dňa 15. februára 1993 bol za prezidenta republiky zvolený Michal Kováč. Prvá, neúspešná voľba sa konala v dňoch 26. a 27. januára 1993.

³ Od roku 1992 do roku 2010 iba raz dopadli parlamentné voľby tak, že po nich nová parlamentná väčšina disponovala trojpäťtinovou väčšinou všetkých poslancov: stalo sa to po voľbách v roku 1998, keď vládnu koalíciu v parlamente podporovalo 93 poslancov. Túto väčšinu sa však koalícii nepodarilo udržať počas celého volebného obdobia.

s vládou Vladimíra Mečiara. Vzhľadom na politické rozloženie síl v parlamente bolo veľmi pravdepodobné, že pri najbližších voľbách sa nepodarí dosiahnuť trojpäťtinovú väčšinu všetkých poslancov potrebnú na zvolenie prezidenta republiky: vládna koalícia nemala dostatočnú väčšinu na prípadné presadenie svojho kandidáta a opozícia, hoci v menšine, mala dosť hlasov na zablokovanie voľby. Intenzita sporov medzi koalíciou a opozíciou, ktorá sa proti koalícii celá zjednocovala, bola pritom možno až za hranicou toho, čo je v demokracii za normálnych okolností obvyklé. V tejto situácii sa priama voľba prezidenta republiky z politického hľadiska stala jednou zo základných programových bodov opozície.

Zavedenie priamej voľby hlavy štátu sa mohlo udiat' len za cenu zmeny Ústavy. Vedomá si nemožnosti jej dosiahnutia v parlamente, opozícia sa rozhodla dosiahnuť konanie referenda na základe petície občanov. Jeho predmetom mal byť návrh ústavného zákona, ktorý by zaviedol priamu voľbu prezidenta. Vládna koalícia, ktorá bola proti priamej voľbe, v reakcii na petíciu žiadajúcu referendum prijala v parlamente uznesenie, ktorým prezidentovi republiky navrhla vyhlásiť referendum o troch otázkach, týkajúcich sa vstupu Slovenska do NATO.⁴ Rozhodnutím zo dňa 13. marca 1997 prezident republiky vyhlásil referendum so štyrmi otázkami na jednom hlasovacom lístku: prvé tri sa týkali vstupu do NATO, štvrtá sa týkala priamej voľby prezidenta republiky. Prílohou poslednej otázky bol návrh ústavného zákona, o ktorom sa predpokladalo, že v prípade kladnej odpovede v referende bude vyhlásený v Zbierke zákonov a zmení sa ním Ústava.

V reakcii na rozhodnutie prezidenta republiky podali poslanci koalície Ústavnému súdu návrh, v ktorom sa dožadovali, aby vyslovil, že referendum nemožno meniť Ústavu a že referendová otázka o priamej voľbe prezidenta je protiústavná. Nie je účelné na tomto mieste podrobne rozoberať rozhodnutie Ústavného súdu,⁵ v nejednom ohľade kontroverzné, ktoré sa stalo predmetom mnohých komentárov.⁶ Postačí uviesť podstatu, ktorá je nasledovná: Ústavný súd rozhodol, že referendová otázka o priamej voľbe prezidenta je v súlade s Ústavou, avšak bez prílohy, ktorou bol návrh ústavného zákona, a že referendum sa má konať o všetkých štyroch otázkach. Napriek tomuto jasnému výkladu vláda uložila ministrovi vnútra, aby dal vyrobiť a distribuovať hlasovacie lístky len s tromi otázkami, pričom otázka o priamej voľbe prezidenta republiky bola jednoducho vyškrtnutá. Referendum o troch otázkach sa konalo 23. a 24. mája 1997. Hoci sa ho reálne zúčastnilo okolo 10 % oprávnených voličov, v dôsledku ignorovania štvrtej otázky a rozhodnutia Ústavného súdu Ústredná komisia pre referendum skonštatovala, že účasť na hlasovaní bola 0 % voličov a že referendum bolo zmarené.⁷

⁴ Ústava Slovenskej republiky v článku 95 ods. 1 rozlišuje dva subjekty, ktoré majú referendovú iniciatívu: skupina aspoň 350 000 občanov alebo Národná rada.

⁵ Ústavný súd SR, rozh. č. II. ÚS 31/97 zo dňa 21. mája 1997. Zbierka názvov a rozhodnutí Ústavného súdu SR 1997, s. 419.

⁶ NIKODÝM, Dušan. K uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky o výklade čl. 72 a čl. 93 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. *Právny obzor*. 1997, s. 504–508; KRESÁK, Peter. Referendum v ústavnom systéme Slovenskej republiky. In: MESEŽNIKOV, Grigorij a BÚTORA, Martin. *Slovenské referendum '97: zrod, priebeh, dôsledky*. Bratislava: Inštitút pre verejnú otázku, 1997, s. 83–110; VALKO, Ernest a BABIAKOVÁ, Katarína. Fenomén predčasných parlamentných volieb a referenda. *Justičná revue*. 2004, č. 3, s. 291–298.

⁷ Bližšie pozri napr.: MESEŽNIKOV, Grigorij a BÚTORA, Martin. *Slovenské referendum '97: zrod, priebeh, dôsledky*. Bratislava: Inštitút pre verejnú otázku, 1997.

Po uplynutí funkčného obdobia prezidenta Kováča dňa 2. marca 1998 sa potvrdili predpoklady o nemožnosti zvolenia novej hlavy štátu v parlamente, ktorý sa o to neúspešne pokúsil 17-krát. V parlamentných voľbách v septembri 1998 získala opozícia trojpäťtinovú väčšinu všetkých poslancov Národnej rady, vďaka ktorej bola možná zmena Ústavy a teoreticky aj zvolenie nového prezidenta republiky v parlamente. Keďže sa však priama voľba prezidenta po zmarenom referende stala jedným z hlavných volebných sľubov opozície, bolo ťažké od tejto myšlienky upustiť. Pristúpilo sa ku zmene Ústavy, ktorá zaviedla priamu voľbu hlavy štátu na Slovensku. Stalo sa tak ústavným zákonom č. 9/1999 Z. z. zo dňa 14. januára 1999. Na novú ústavnú úpravu v podrobnostiach nadviazal zákon č. 46/1999 Z. z. zo dňa 18. marca 1999 o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov.

3. PASÍVNE VOLEBNÉ PRÁVO A NAVRHOVANIE KANDIDÁTOV

Pasívne volebné právo má podľa článku 103 ods. 1 Ústavy občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca Národnej rady a v deň voľby dosiahol vek 40 rokov. Podmienky voliteľnosti do Národnej rady, okrem veku, spĺňa občan, ktorý má volebné právo a má trvalý pobyt na území republiky (čl. 74 ods. 2 Ústavy). Tieto podmienky sú podrobnejšie rozvinuté v § 2 a v § 3 zákona č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky zo dňa 13. mája 2004. Z uvedených ustanovení vyplýva, že kandidát na poslanca – a teda aj na prezidenta republiky – nesmie byť vo výkone trestu odňatia slobody a nesmie u neho existovať prekážka vo výkone aktívneho volebného práva vyplývajúca z pozbavenia spôsobilosti na právne úkony. Čo sa týka podmienky veku, došlo tu k miernemu posunu oproti pôvodnému zneniu Ústavy, kde bola veková hranica ustanovená na 35 rokov.

Navrhnuť kandidáta na funkciu prezidenta Slovenskej republiky môžu dva okruhy subjektov: buď 15 poslancov Národnej rady, alebo 15 tisíc občanov, ktorí majú právo voliť do Národnej rady a ktorí navrhujú kandidáta na prezidenta republiky vo forme petície (čl. 101 ods. 3 Ústavy). Voľby prezidenta vyhlasuje predseda Národnej rady a jemu sa podávajú návrhy na kandidátov, a to najneskôr do 21 dní od vyhlásenia volieb. Presné náležitosti návrhu sú obsiahnuté v ustanovení § 11 zákona o spôsobe voľby prezidenta, z ktorého tiež vyplýva povinnosť predsedu Národnej rady preskúmať, či návrh spĺňa všetky požiadavky. Ak tomu tak nie je, predseda Národnej rady návrh odmietne. V takom prípade má kandidát možnosť do troch dní od doručenia rozhodnutia o odmietnutí jeho kandidatúry obrátiť sa na Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý môže rozhodnúť o prijatí jeho kandidatúry.

V súvislosti s navrhovaním kandidátov na prezidenta republiky si treba všimnúť pomerne širokú možnosť verejnosti zasiahnuť do tohto procesu. Hoci podpísať petíciu s návrhom kandidáta môžu iba občania, ktorí majú nielen aktívne, ale aj pasívne volebné právo do Národnej rady, stále ide v podmienkach Slovenska rádovo o 4 milióny osôb. Počet 15 tisíc predstavuje len nepatrný zlomok z celkového počtu občanov oprávnených navrhovať kandidátov. Okrem toho právna úprava nepredpisuje žiadne ďalšie

podmienky, napr. že musí ísť o občanov s trvalým pobytom v rôznych častiach štátu, ako je to napr. vo Francúzsku. Týmto sa výrazne uľahčuje vstup do volebného procesu aj kandidátom, ktorí majú menšie stranické či finančné zázemie. Na jednej strane tento systém podporuje možnosti apolitických kandidátov, resp. kandidátov bez naviazania na silnú politickú stranu, čo by bolo v princípe dobré. Na strane druhej to však spôsobuje určitú „infláciu“ kandidátov.⁸ Badat' tu tiež výrazný nepomer oproti občianskej iniciatíve na vyhlásenie referenda, kde sa pri petícii vyžaduje podpis aspoň 350 tisíc občanov. Je však pravda, že počet 15 tisíc podpisov zohľadňuje skutočnosť, na ktorú poukazujú aj dôvodová správa k ústavnému zákonu č. 9/1999 Z. z., a síce že lehota na podávanie návrhov na kandidátov plynie odo dňa vyhlásenia volieb a trvá iba 21 dní. Napriek tomu by zrejme bolo vhodné mierne sprísniť kritérium navrhovania kandidátov na prezidenta občanmi a ustáliť počet podpisov vyžadovaných pri petícii napr. na 30 tisíc.

4. VOLEBNÝ SYSTÉM A KONTROLA VOLIEB

Pri voľbách prezidenta Slovenskej republiky⁹ sa uplatňuje dvojkolový systém. Na zvolenie v prvom kole je potrebná „nadpolovičná väčšina platných hlasov oprávnených voličov“ a ak ju nezíska žiadny kandidát, v druhom kole je zvolený ten, kto získal „najväčší počet platných hlasov zúčastnených voličov“ (čl. 101 ods. 4 Ústavy, veta prvá a štvrtá). Na tomto systéme si možno všimnúť určitú zvláštnosť: citované ustanovenie v tom istom odseku používa najskôr pojem oprávnení voliči, potom pojem zúčastnení voliči. Z takto formulovanej úpravy je pri všetkej logike nutné vyvodíť záver, že na zvolenie v prvom kole musí kandidát získať nadpolovičnú väčšinu všetkých voličov, ktorí sú zapísaní vo voličských zoznamoch, a nie len voličov, ktorí sa zúčastnili volieb. V druhom kole, do ktorého postupujú dvaja najúspešnejší kandidáti a ktoré sa koná do 14 dní, stačí na zvolenie väčšina tých, ktorí sa volieb zúčastnili. Táto väčšina je nutne nadpolovičná, ak zohľadníme iba platné hlasy, pretože v druhom kole môžu byť iba dvaja kandidáti.

Je veľmi netypické vyžadovať na zvolenie v prvom kole nadpolovičnú väčšinu všetkých zapísaných voličov, a nie len zúčastnených. V dôvodovej správe k ústavnému zákonu č. 9/1999 Z. z. nenájdeme žiadne vysvetlenie tejto prísnej konštrukcie, ktorá fakticky znemožňuje zvolenie prezidenta Slovenskej republiky už v prvom kole. Ak sa však prenesieme do politického kontextu danej doby, táto úprava mala zrejme za cieľ zabrániť tomu, aby sa v prípade nižšej volebnej účasti v prvom kole stal prezidentom kandidát, ktorý by nemal na svojej strane väčšinu všetkých oprávnených voličov a ktorý by bol v druhom kole s veľkou pravdepodobnosťou eliminovaný. Povedané celkom konkrétne, koalícia, ktorá vzišla z parlamentných volieb v roku 1998, sa touto prísnou

⁸ Na prvých priamych prezidentských voľbách v roku 1999 sa zúčastnilo 9 kandidátov (po vzdaní sa kandidatúry Michala Kováča), z ktorých štyria vo voľbách neprekročili zisk 1 % hlasov a jeden kandidát dokonca nezískal ani 15 tisíc hlasov voličov, ktoré získal pri petícii za svoju kandidatúru. Na voľbách v roku 2004 sa zúčastnilo 11 kandidátov, z nich piati získali menej ako 1 % hlasov. V roku 2009 sa volieb zúčastnilo 7 kandidátov, poslední dvaja prekročili hranicu 1 % hlasov len veľmi tesne. Údaje podľa stránky Štatistického úradu Slovenskej republiky: www.appstatistics.sk. Navštívené dňa 10. februára 2012.

⁹ Pozri tiež: CIBULKA, Ľubor. Voľby prezidenta Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 1999, č. 4, s. 38–43.

konštrukciou prvého kola pravdepodobne snažila zabrániť prípadnému zvoleniu Vladimíra Mečiara za prezidenta republiky.

Napriek jasne formulovanej ústavnej úprave sa pri prezidentských voľbách v roku 2009 – najmä na strane úradujúceho prezidenta republiky – objavili úvahy o tom, že na zvolenie v prvom kole stačí nadpolovičná väčšina voličov, ktorí prídu hlasovať. S týmto záverom sa nestotožnila Ústredná volebná komisia a celkovo sa s ním veľmi súhlasiť nedá, nakoľko text Ústavy je jasný: ak jeden a ten istý odsek raz používa pojem oprávnení voliči a druhýkrát pojem zúčastnení voliči, potom to má svoj význam. Taktiež sa nedá uznať argument, že oprávnený volič je len ten, ktorý reálne príde hlasovať. Oprávnený volič je každý, kto *môže* využiť hlasovacie právo, bez ohľadu na to, či ho aj skutočne využije, alebo nie. Ústava celkom nadbytočne v prípade prvého aj v prípade druhého kola volieb zdôrazňuje, že kandidát musí získať nadpolovičnú väčšinu resp. najväčší počet *platných* hlasov. Z elementárnej logiky totiž vyplýva, že iný ako platný hlas žiadny kandidát získať nemôže. Používanie nadbytočných výrazov v normatívnych formuláciách len rozširuje priestor na špekulácie o význame ustanovenia, ktorý však v tomto prípade pôsobí dosť jasne.

Ak sa stane, že kandidát, ktorý postúpil do druhého kola volieb, prestane ešte pred druhým kolom byť voliteľný za prezidenta, alebo sa kandidatúry vzdá, postupuje na jeho miesto ďalší kandidát v poradí. Keby sa stalo, že pre druhé kolo nie sú dvaja kandidáti, druhé kolo sa nebude konať a predseda Národnej rady má povinnosť vyhlásiť nové voľby. Ústava pamätá aj na extrémny prípad, že by sa o funkciu prezidenta Slovenskej republiky uchádzal od počiatku len jediný kandidát. V takom prípade by sa o ňom hlasovalo v jednom kole a na zvolenie by potreboval nadpolovičnú väčšinu zúčastnených voličov.

Ústavná novela z roku 1999 definitívne a jasne vyriešila aj otázku začiatku funkčného obdobia prezidenta republiky, a tým pádom aj jeho ukončenia. Od účinnosti novely platí, že nový prezident sa ujíma funkcie zložením sľubu, ktorý skladá pred Národnou radou do rúk predsedu Ústavného súdu napoludnie v deň, keď sa má skončiť funkčné obdobie predchádzajúceho prezidenta. Ak sa mandát predchádzajúceho prezidenta skončil predčasne, nový prezident sa funkcie ujíma napoludnie v deň nasledujúci po dni, v ktorom boli vyhlásené výsledky volieb (čl. 101 ods. 7 a 8 Ústavy).

Súčasne so zavedením voľby prezidenta republiky priamo občanmi bol vytvorený aj mechanizmus jeho odvolania, ktorý Ústava upravuje v článku 106 a nazýva ho ľudovým hlasovaním o odvolaní prezidenta. Aby sa mohlo ľudové hlasovanie konať, musí sa na tom najskôr uznieť Národná rada trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov. Prezident je odvolaný, ak za jeho odvolanie hlasovala nadpolovičná väčšina všetkých oprávnených voličov. Ak odvolaný nebol, vznikajú tu dva ústavnoprávne následky: po prvé, prezident je povinný rozpustiť Národnú radu, čo je odôvodnené tým, že konflikt legitimacy medzi ním a Národnou radou rozhodli občania v jeho prospech. Po druhé, prezidentovi začína plynúť nové päťročné funkčné obdobie (čl. 106 ods. 3 Ústavy). Toto ustanovenie treba považovať za *lex specialis* voči ustanoveniu článku 103 ods. 2, podľa ktorého jedna osoba môže byť zvolená za prezidenta najviac dvakrát po sebe. Hypoteticky teda môže byť tá istá osoba prezidentom Slovenskej republiky dlhšie ako desať rokov. Zložitosť tohto mechanizmu, prísnosť väčšiny potrebnej

na odvolanie prezidenta a vážnosť dôsledkov jeho neodvolania však umožňujú spoľahlivo predpokladať, že ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta republiky sa na Slovensku sotva kedy bude konať.

Kontrolu ústavnosti a zákonnosti voľby prezidenta republiky vykonáva Ústavný súd. Návrh na začatie konania mu môže podať najmenej pätina poslancov Národnej rady, vláda, generálny prokurátor alebo kandidát na prezidenta, ktorý vo voľbách neuspel.¹⁰ Návrh je možné podať do desiatich dní od oznámenia výsledkov volieb prezidenta republiky. Ak Ústavný súd zistí protiústavnosť alebo nezákonnosť, vyhlási voľbu prezidenta republiky za neplatnú a nariadi jej opakovanie.¹¹ Ústavný súd vo veci rozhoduje v senáte.

Iný režim kontroly platí pre ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta republiky.¹² Právomoc skúmať jeho ústavnosť a zákonnosť má Ústavný súd. Aktívne legitimovanými subjektmi sú vláda a najmenej 15 poslancov Národnej rady. Návrh je možné podať do desiatich dní od zverejnenia výsledkov ľudového hlasovania a Ústavný súd má povinnosť rozhodnúť o ňom do desiatich dní. Ak zistí, že porušenie ústavnosti rozhodujúcim spôsobom ovplyvnilo alebo mohlo ovplyvniť výsledok, nálezom vysloví neplatnosť ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta republiky. Aj v tomto prípade rozhoduje Ústavný súd v senáte.

5. PRÁVOMOCI A ZODPOVEDNOSŤ PREZIDENTA REPUBLIKY

Súčasný slovenský ústavný systém sa od svojho vzniku v roku 1992 fixoval na mechanizmy parlamentnej formy vlády, čomu zodpovedala koncepcia slabého prezidenta.¹³ Na Ústave sa však súčasne prejavila rýchlota, s akou bola prijímaná a kvôli ktorej niektoré jej ustanovenia neboli formulované dostatočne dôsledne. Pri úprave prezidenta republiky uvedené platí dvojnásobne. Podľa vzoru československej Ústavnej listiny z roku 1920 bol prezident zaradený do rámca výkonnej moci spolu s vládou, pričom vzťahy v rámci výkonnej moci neboli definované celkom jasne a dost' sa nimi zaoberala aj doktrína, neraz sa dožadujúc ústavnej novely.¹⁴ Ústava v pôvodnom znení neriešila dostatočne otázku zastupovania prezidenta v čase, keď nie je úrad obsadený, resp. keď prezident nie je schopný funkciu vykonávať. Výkon jeho právomocí sice zverovala vláde, avšak s výnimkou niektorých, ktoré neprechádzali v tom čase na nikoho.

¹⁰ § 63a zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov zo dňa 20. januára 1993.

¹¹ § 63d zákona č. 38/1993 Z. z.

¹² § 70a a 70b zákona č. 38/1993 Z. z.

¹³ Porov.: FRIDRICH, Branislav a MOKRÁ, Lucia. *Praktikum ústavného práva Slovenskej republiky*. Šamorín: Heuréka, 2011, s. 110.

¹⁴ Pozri napr.: OROSZ, Ladislav a ŠIMUNIČOVÁ, Katarína. *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky*. Bratislava: VEDA, 1998; KRÁE, Ján. K problémom nového ústavného systému Slovenskej republiky. *Právny obzor*. 1994, s. 56–63, špec. s. 61–62; OROSZ, Ladislav. Nové ústavné postavenie prezidenta Slovenskej republiky. In: *Ústava Slovenskej republiky a jej legislatívne perspektívy*. Ústavný súd Slovenskej republiky a Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky. 1999, s. 103–107; LIPŠIČ, Daniel. Niekoľko poznámok *de constitutione ferenda*. In: *Ústava Slovenskej republiky a jej legislatívne perspektívy*. Ústavný súd Slovenskej republiky a Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky. 1999, s. 150–158; CIBULKA, Ľubor. K niektorým aspektom ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky. In: *Poceta Jaroslavovi Chovancovi*. Bratislava: Procom, 2000, s. 256–264, špec. s. 260–264.

Medzi tieto patrilo aj prijímanie demisie vlády a vymenúvanie a odvolávanie jej členov. Keďže úrad prezidenta nebol pred voľbami v roku 1998 obsadený, bola prijatá novela Ústavy,¹⁵ ktorá zverila právomoc prijímať demisiu vlády a vymenovať novú predsedovi Národnej rady, aby nedošlo k zablokovaniu ústavného systému. Išlo tu o vôbec prvú novelizáciu Ústavy, ktorá však jej nedostatky odstránila iba čiastočne.

Druhou novelou bol už spomínaný ústavný zákon č. 9/1999 Z. z., ktorý sa okrem zavedenia priamej voľby prezidenta republiky dotkol aj jeho právomocí. Do Ústavy vniesol presnejšie vymedzenie ústavného postavenia prezidenta novými formuláciami článku 101 ods. 1, podľa ktorých prezident „*svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov*“ a „*vykonáva svoj úrad podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi*“. Týmto sa zvýraznil princíp, že prezident nie je za výkon svojej funkcie zodpovedný.

Novela tiež odstránila nesystémové právo prezidenta zúčastňovať sa zasadnutí vlády a predsedáť jej, ktoré bolo podľa dôvodovej správy „*potenciálnym zdrojom ústavnej krízy a sporov medzi predsedom vlády a prezidentom*“, a súčasne bolo „*v priamom rozpore s obsahom základných ústavných vzťahov medzi najvyššími štátnymi orgánmi v parlamentnej forme vlády*“.¹⁶ Taktiež bolo zrušené právo prezidenta kedykoľvek a bez akéhokoľvek dôvodu sa zúčastňovať na schôdzkach parlamentu a ostalo mu len právo podávať Národnej rade správy o stave republiky. Novým ustanovením čl. 102 ods. 1 písm. e) Ústavy sa zároveň rozšírili možnosti prezidenta rozpustiť Národnú radu v prípadoch, z ktorých každý zodpovedá vážnej ústavno-politickej kríze, ktorú môžu legitímne vyriešiť iba nové parlamentné voľby.

Mimoriadne dôležité zmeny priniesla ústavná novela z roku 1999 v oblasti suspenzívneho veta prezidenta republiky. Zrušila právo hlavy štátu vracáť Národnej rade ústavné zákony; veto ponechala len pri bežných zákonoch. Pre jeho uplatnenie bola zachovaná lehota 15 dní, avšak nanovo sa počíta až odo dňa doručenia schváleného zákona prezidentovi, a nie odo dňa jeho schválenia v parlamente, čo v minulosti neprímerane skracovalo prezidentovi čas, ktorý mu Ústava na posúdenie zákona dávala. Napriek tomu však pretrvávajú určité pochybnosti o tom, ako presne sa táto lehota má počítať a ako sa má postupovať v prípade, že jej posledný deň padne na deň pracovného pokoja.¹⁷ Na rozdiel od Českej republiky, ústavné súdnictvo na Slovensku zatiaľ nedostalo príležitosť túto otázku vyriešiť.

Posledným významným zásahom do právomocí prezidenta republiky, ktorý priniesla novela z roku 1999, bolo zavedenie inštitútu kontrasignácie niektorých jeho rozhodnutí. Tento inštitút v pôvodnom znení Ústavy chýbal, pričom jeho existenciu si v parlamentnej forme vlády vyžaduje skutočnosť, že hlava štátu nenesie za svoje rozhodnutia zodpovednosť.

Dá sa povedať, že ústavná novela z roku 1999, ktorá zaviedla priamu voľbu hlavy štátu na Slovensku, vniesla značnú dávku jasnosti do postavenia prezidenta republiky

¹⁵ Ústavný zákon č. 244/1998 Z. z. zo dňa 14. júla 1998.

¹⁶ Dôvodová správa k ústavnému zákonu č. 9/1999 Z. z. Dostupné na internetovej stránke Národnej rady SR: www.nrsr.sk. Navštívené dňa 10. februára 2012.

¹⁷ Pozri napr.: BALOG, Boris. Podpisovanie ústavného zákona a zákona a vrátenie zákona prezidentom. *Právny obzor*. 2007, s. 542–559; DRGONEC, Ján. Právo prezidenta Slovenskej republiky vrátiť Národnej rade Slovenskej republiky zákon s pripomienkami. *Justičná revue*. 2005, s. 22–35.

a jeho vzťahu k Národnej rade a vláde. Zrušením určitých nesystémových prvkov sa docielilo výraznejšie oddelenie prezidenta v rámci systému del'by moci. Zároveň sa postavenie prezidenta mierne oslabilo (zrušenie práva suspenzívneho veta voči ústavným zákonom, zavedenie inštitútu kontrasignácie). Ak si však dobre všimneme, o ktoré právomoci prezident republiky touto novelou prišiel, dá sa hovoriť nie natoľko o zámere oslabiť, ako skôr odpolitizovať túto funkciu. Teoreticky sa vytvorili predpoklady na to, aby mohol byť akousi neutrálnou mocou, ktorá napomáha chodu ústavného systému bez toho, aby sa výrazne politicky angažovala. Teoreticky...

Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. zo dňa 22. februára 2001 bol doteraz najväčšou novelou slovenskej Ústavy. Prezidenta republiky sa táto novela dotkla len okrajovo. Novými ustanoveniami článkov 125a a 125b sa mu otvorila možnosť podať Ústavnému súdu návrh na preventívnu kontrolu ústavnosti medzinárodnej zmluvy a predmetu referenda. Vytvorením nového orgánu – Súdnej rady – získal prezident republiky právo menovať a odvolávať troch jej členov [čl. 141a ods. 1 písm. c) Ústavy]. Podstatnejšia však bola novelizácia článku 105 Ústavy, ktorý sa týka zastupovania prezidenta. Stručne povedané, z jeho nového znenia vyplýva, že v prípade zastupovania prezidenta republiky sa jeho právomoci delia do troch skupín: po prvé, sú to taxatívne vypočítané právomoci, ktoré prechádzajú na vládu – tá môže výkonom niektorých z nich poveriť svojho predsedu; po druhé, je tu okruh taxatívne vypočítaných právomocí, ktoré prechádzajú na predsedu Národnej rady; po tretie, existujú aj právomoci, ktoré nie sú v citovanom ustanovení uvedené, preto je výkladom *a contrario* nutné ustáliť, že ich výkon v čase zastupovania prezidenta republiky vôbec nie je možný.

Ústavná novela z roku 2001 zásadným spôsobom nezmenila postavenie prezidenta republiky, ktoré zodpovedalo štandardu parlamentnej formy vlády. Z ústavnoprávneho hľadiska existovali predpoklady na to, aby hlava štátu pôsobila viac ako neutrálny arbitér a morálna autorita, a menej ako politik.

Postavenia prezidenta republiky vo vzťahu k vláde sa s desaťročným časovým odstupom dotkla novela Ústavy vykonaná ústavným zákonom č. 356/2011 Z. z. zo dňa 21. októbra 2011, schválená v čase ústavno-politickej krízy. Novela si vzhľadom na svoj význam zaslúži bližší rozbor, avšak ešte predtým bude užitočné stručne pripomenúť okolnosti, za ktorých bola prijímaná.

Dňa 11. októbra 2011 Národná rada neschválila návrh, s ktorým vláda spojila otázku dôvery. Je vhodné pripomenúť, že Ústava rozoznáva dva spôsoby ukončenia pôsobenia vlády – demisiu a odvolanie. Demisiu podáva vláda z vlastnej iniciatívy a ďalej vždy po ustanovujúcej schôdzi novozvolenej Národnej rady. Z článku 115 ods. 2 Ústavy výslovne vyplýva, že ak prezident republiky prijme demisiu vlády, poverí ju výkonom funkcie až do vymenovania novej vlády. Druhým spôsobom ukončenia pôsobenia vlády je odvolanie. Dochádza k nemu po vyslovení nedôvery vláde alebo po zamietnutí vyslovenia dôvery zo strany parlamentu. Článok 115 ods. 1 Ústavy v prípade odvolania vlády prezidentovi výslovne neprikazoval – ale ani nezakazoval – poveriť odvolanú vládu výkonom funkcie až do vymenovania novej.

¹⁸ FRIDRICH, Branislav. Zastupovanie hlavy štátu – ústavnoprávne problémy v Slovenskej republike a Českej republike. In: *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 229–234.

Zamietnutím návrhu na vyslovenie dôvery v októbri 2011 vznikla prezidentovi republiky povinnosť vládu odvolať. Parlamentné strany nemali záujem zostaviť novú vládnu koalíciu ani vytvoriť úradnícku vládu do predčasných parlamentných volieb, o ktorých konaní sa rozhodlo ústavným zákonom. V parlamente teda vznikla politická dohoda na tom, aby do volieb vládla vláda bez dôvery Národnej rady. Prezident republiky, ktorý bol do úradu zvolený ako kandidát opozície, tvrdil, že ak vládu odvolá, nebude ju môcť poveriť výkonom funkcie, pretože text Ústavy mu to výslovne neumožňuje. Desať dní po zamietnutí vyslovenia dôvery vláde tak bola schválená spomínaná ústavná novela č. 356/2011 Z. z.

Citovaná novela doplnila článok 115 Ústavy o odsek 3, ktorý znie: „*Ak prezident Slovenskej republiky odvolá vládu podľa odseku 1, rozhodnutím, vyhláseným v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, ju poverí vykonávaním jej pôsobnosti až do vymenovania novej vlády, avšak výlučne v rozsahu podľa čl. 119 písm. a), b), e), f), m), n), o), p) a r); výkon pôsobnosti vlády podľa čl. 119 písm. m) a r) je v každom jednotlivom prípade viazaný na predchádzajúci súhlas prezidenta Slovenskej republiky.*“ Novela tiež doplnila článok 102 ods. 1 upravujúci právomoci prezidenta republiky o písmeno u), podľa ktorého hlava štátu „*rozhoduje o poverení vlády a dáva súhlas na výkon jej pôsobnosti podľa čl. 115 ods. 3*“.

Z tejto právnej úpravy je zrejmé, že ak vláda stratí dôveru parlamentu a novú vládu nemožno vymenovať hneď po jej odvolaní, odvolanú vládu prezident poverí výkonom len taxatívne vymedzených právomocí, pričom ešte na výkon niektorých z nich bude vláda vždy potrebovať jeho predbežný súhlas. Ostatné svoje právomoci nebude môcť takáto vláda vykonávať vôbec, ani so súhlasom ani bez súhlasu prezidenta. Autor sa domnieva, že táto novela bola z hľadiska ústavnoprávneho zbytočná, z hľadiska logického nesystémová a z hľadiska praktického nedôsledná.

Zbytočná bola preto, lebo aj pri absencii výslovnej úpravy *bolo* možné odvolanú vládu poveriť výkonom funkcií až do vymenovania vlády novej. Je pravda, že článok 115 Ústavy to výslovne neumožňoval, ale ani to nezakazoval. V tejto situácii bolo treba vnímať celú Ústavu v kontexte a všimnúť si najmä jej článok 101 ods. 1, podľa ktorého prezident republiky „*svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov*“. Na základe tohto ustanovenia prezident republiky nepochybne mohol odvolanú vládu poveriť výkonom právomocí, i keď samozrejme nemohol taxatívne vymedziť ich okruh a už vôbec si nemohol vyhradiť právo udeľovať vláde predbežný súhlas. Možno vysloviť názor, že nie je vecou Ústavy, ale politickej kultúry a súdnosti vlády, ktorá stratila dôveru snemovne, upustiť od zásadných rozhodnutí, ktoré znesú odklad a obmedziť sa len na to najnevyhnutnejšie.¹⁹

Nesystémovosť úpravy spočíva v tom, že je vo frontálnom rozpore s logikou parlamentnej formy vlády. Táto forma vlády je totiž postavená na princípe, že hlava štátu nie je orgánom výkonnej moci (hoci z tradičných dôvodov môže byť s ňou formálne zaradená do jednej hlavy Ústavy), výkonná moc je zverená vláde, prezident republiky nie je

¹⁹ Začiatkom roku 2006, keď sa rozpadla vládna koalícia a rozhodlo sa o predčasných voľbách, vláda prijala rozhodnutie zastaviť plánované privatizácie, hoci nedošlo ani k vysloveniu nedôvery vláde ani k jej demisii, a teda čisto z ústavnoprávneho (nie politického) hľadiska nebola legitimita vlády narušená.

volený s tým, že má riadiť štát a za svoje rozhodnutia neenesie žiadnu zodpovednosť.²⁰ Uvedené podčiarkuje inštitút kontrasignácie, prostredníctvom ktorého za dôležité rozhodnutia prezidenta republiky preberá zodpovednosť vláda. Po ostatnej novele Ústavy však na Slovensku vzniká „kontrasignácia naruby“, pretože politicky nezodpovedný prezident republiky má udeľovať vláde súhlas na výkon jej právomocí. Ak ho neudelí, rozhodnutie nemožno prijať ani keby s ním súhlasila celá Národná rada, ktorej legitimita vyslovením nedôvery vláde nijako neutrpela. V tejto súvislosti vyvstáva dôležitá otázka, nad ktorou sa slovenský ústavodarca zrejme zabudol zamyslieť: kto nesie zodpovednosť (a akú) za rozhodnutie vlády, ktoré prijala po predbežnom súhlase prezidenta republiky? Najskôr nikto. Iste, dal by sa tu predostrieť argument, že prezident republiky je volený priamo občanmi, preto ak vláda stratí dôveru ich zástupcov, potom by jej prezident mal svojou legitimitou „vypomôcť“. Argument však sotva obstojí: ak má byť priama voľba tromfom, ktorý prebije všetko, potom by mal prezident udeľovať vláde súhlas na výkon právomocí vždy, a nie len vtedy, keď vláda nemá dôveru parlamentu. Ak má byť totiž priama voľba základným kritériom legitimity, potom treba podčiarknuť, že slovenská vláda nie je priamo volená nikdy. Podľa schémy, ktorú zaviedla citovaná ústavná novela sa fungovať dá, len to nie je logika parlamentnej formy vlády – preto sa dá úprava označiť za nesystémovú.

Bolo uvedené, že okrem zbytočnosti a nesystémovosti trpí nová ústavná úprava aj nedôslednosťou. Jednak zbavuje vládu možnosti konať v dôležitých oblastiach, keby si to vyžiadali okolnosti.²¹ Čo je však horšie, z ústavnej novely vôbec nie je jasné, čo by sa dialo, keby v čase pôsobenia vlády s obmedzeným poverením nastal dôvod zastupovať prezidenta republiky. V tejto súvislosti si treba položiť dve otázky: po prvé, mohla by vláda s obmedzeným poverením vykonávať tú časť právomocí prezidenta, ktorú jej Ústava v čase jeho zastupovania zveruje? Po druhé, mohla by takáto vláda v čase zastupovania prezidenta vykonávať tie svoje právomoci, na výkon ktorých potrebuje jeho súhlas?

Podľa názoru autora je odpoveď na prvú otázku kladná, aj napriek absencii výslovných úprav: článok 105 Ústavy, ktorý upravuje otázku zastupovania prezidenta republiky, hovorí, že jeho taxatívne vymedzené právomoci „*prechádzajú*“ na vládu resp. na predsedu Národnej rady. Z použitia pojmu prechod sa dá vyvodiť záver, že právomoc zastupovať hlavu štátu vzniká vláde a predsedovi Národnej rady *ex constitutione* vždy, keď nastanú na to dôvody, a netreba k tomu nijaké poverenie ani iný úkon. Prezidenta by teda vláda zastupovať mohla.

Čo sa však týka druhej otázky, kladná odpoveď sa z Ústavy podľa všetkého vyvodíť nedá: citovanou novelou bol okruh právomocí prezidenta stanovený v článku 102 ods. 1 rozšírený o písmeno u), na základe ktorého prezident po odvolaní vlády nielen poveruje túto výkonom jej právomocí v obmedzenom rozsahu, ale aj udeľuje svoj súhlas na výkon niektorých právomocí. Ustanovenie článku 102 ods. 1 písm. u) však nebolo zaradené do článku 105 ods. 1 – ani medzi právomoci, ktoré zastupuje vláda ani medzi

²⁰ Porov.: POSLUCH, Marian a CIBULKA, Ľubor. *Štátne právo Slovenskej republiky*, 3. vyd. Šamorín: Heuréka, 2009, s. 28–29.

²¹ Vláda s obmedzeným poverením napr. vôbec nemôže rozhodovať o zásadných opatreniach na zabezpečenie hospodárskej a sociálnej politiky podľa čl. 119 písm. d) ani o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky podľa čl. 119 písm. i).

tie, ktoré zastupuje predseda Národnej rady. Výkladom článku 105 ods. 1 *a contrario* sa tak dá formulovať jedine záver, že právomoc udeľovať odvolanej vláde súhlas na výkon právomocí neprechádza v čase zastupovania prezidenta republiky na nikoho, a teda tieto právomoci vlády by boli v tom čase neuplatniteľné. Vec je o to vážnejšia, že pod tieto právomoci spadajú aj článok 119 písm. r) Ústavy, podľa ktorého vláda rozhoduje „o ďalších otázkach, ak to ustanoví zákon“, teda ide tu o všetky právomoci, ktoré vláde vyplývajú zo zákonov. Ako ukázala prax, vláda s obmedzeným poverením môže v štáte pôsobiť aj niekoľko mesiacov. Stačí, že sa v tomto čase uvoľní prezidentský úrad, alebo že ho prezident nebude schopný vykonávať a činnosť vlády bude paralyzovaná. Problém by sa zrejme riešil ďalšou napochytrou schválenou ústavnou novelou.

Ako je vidieť z vyššie uvedeného, ústavným zákonom č. 356/2011 Z. z. slovenský ústavodarca pod zámienkou vyplňania medzery v Ústave v nej v skutočnosti medzeru vytvoril. Prijatie tohto ústavného zákona bolo vedené v prvom rade politickými dôvodmi, navyše bol pripravený a schválený v priebehu jediného dňa, čo by bolo v podmienkach rozvinutej politickej kultúry ťažko predstaviteľné. Dôsledky sa zákonite prejavili v podobe nedostatkov novej ústavnej úpravy.

6. ZÁVER

Priama voľba prezidenta republiky na Slovensku nepochybne splnila základný cieľ, kvôli ktorému bola zavedená: zabrániť tomu, aby bol prezidentský úrad dlhšiu dobu neobsadený. Z tohto pohľadu je systém nastavený dobre, pretože zaručuje, že prezident bude vždy zvolený.

Súčasne so zavedením priamej voľby bolo vykonaných niekoľko ústavných zmien, ktoré jasnejšie definovali postavenie a právomoci prezidenta republiky a odstránili niekoľko nedostatkov pôvodného znenia Ústavy. Vytvorili sa ústavnoprávne predpoklady na také pôsobenie prezidenta republiky, ktoré je žiaduce v parlamentnej forme vlády, teda na jeho pôsobenie ako neutrálnej moci, ktorá napomáha riadnemu chodu ústavného systému bez toho, aby sa politicky vyhraňovala. Je však nutné konštatovať, že tento predpoklad sa nenaplnil: bez ohľadu na to, ako sú koncipované jeho právomoci a postavenie, priama voľba prezidenta republiky má vždy za následok politizáciu inštitúcie. Priame voľby sa totiž nedajú vyhrať bez podpory relevantných politických strán. Ak navyše vychádzame z predpokladu, že ten, kto sa dostane do úradu, sa spravidla uchádza o znovuzvolenie, potom je v jeho záujme si podporu politických strán zachovať alebo získať, a zákonite nemôže byť politicky neutrálny. Skúsenosti Slovenska ukazujú, že prezident republiky bol zatiaľ vždy buď na strane parlamentnej väčšiny, alebo na strane opozície. Nikdy sa nepokúšal štylizovať do polohy jej lídra ani hrať kľúčovú úlohu pri tvorbe štátnej politiky, no tam, kde mohol uplatniť svoje právomoci v súlade s určitou politickou líniou, to spravidla urobil. Idea prezidenta republiky, ktorý je politicky neutrálnou morálnou autoritou sa asi len ťažko dá realizovať cestou priamej voľby.

Ďalšia vec, ktorú treba uviesť, je, že zavedenie priamej voľby prezidenta republiky na Slovensku nijako nespôsobillo nárast jeho váhy v rámci ústavného systému. Vďaka priamej voľbe sa zbavil nevýhody, ktorú mu spôsobovala jeho priama odvodenosť

od parlamentu, no nijaký presun centra moci sa nekonal a prezident plní stále v prvom rade reprezentatívnu funkciu. Uvedomujú si to zrejme aj voliči, pretože s výnimkou prvých priamych volieb prezidenta v roku 1999 je účasť oprávnených voličov na voľbách nízka.²² Aj to je jeden z faktorov, ktorý spolu s ostatnými naznačuje, že priama voľba prezidenta republiky na Slovensku bola síce efektívnym východiskom z núdze, no z hľadiska potrieb ústavného systému je skôr zbytočným luxusom.

Résumé

L'article est consacré à la problématique de l'élection directe du Président de la République en Slovaquie. Après avoir rappelé le système initial de l'élection du chef de l'État et le contexte de la mise en place de son investiture directe, l'auteur étudie la question de savoir qui peut se présenter aux élections et comment les candidats sont proposés. Dans les parties principales de l'article, sont analysées, en détail, les modalités de l'élection du Président de la République à deux tours, y compris la question de sa révocation populaire et le problème du contrôle de constitutionnalité et de légalité des opérations électorales. Sont traitées, également, les compétences du chef de l'État, accent mis sur la question de savoir comment celles-ci ont évolué depuis la mise en place de l'élection directe, ce qui ne va pas sans aborder la dernière révision constitutionnelle de 2011, votée après la censure du Gouvernement slovaque. Enfin, l'auteur cherche la réponse à la question de savoir si le mode d'élection du Président de la République au suffrage universel direct, tel qu'il a été établi en 1999, est bien équilibré, mais se pose aussi la question de savoir si l'investiture populaire du chef de l'État est utile, en Slovaquie.

Key words: president, constitution, direct elections, Slovak republic, powers, government

Klíčová slova: prezident, ústava, přímá volba, Slovenská republika, pravomoci, vláda

²² Na voľbách v roku 1999 sa v prvom kole zúčastnilo 73,89% a v druhom kole 75,45% oprávnených voličov. Na voľbách v roku 2004 sa nezúčastnila ani polovica oprávnených voličov: v prvom kole bola účasť 47,94% a v druhom dokonca len 43,5% oprávnených voličov. Pri voľbách v roku 2009 sa účasť mierne zvýšila, predsa však ostala výrazne nízka: prvého kola sa zúčastnilo 43,63% a druhého 51,67% oprávnených voličov. Údaje podľa stránky Štatistického úradu Slovenskej republiky: www.appstatistics.sk. Navštívené dňa 10. februára 2012.